

nastave da funkcionišu kao sociokulturno prihvatljivi ajtemi, ili da bi bili udaljeni od javnog života zauvek, ali bez prava raspolaganja svojim, privatnim životom, kao što je to slučaj sa obolelima od neizlečivih bolesti, svedenim na tela koja zauzimaju bolesničke postelje.

Zvanični pogled na bolest, odnosno javni zdravstveni diskurs, razlikuje se od načina na koji oboleli vide svoja obolenja. Ne govorim o razlici između takvog viđenja stvari, prema kojem medicina kaže da neku bolest izazivaju virusi ili bakterije, a tzv. običan svet tvrdi da su na delu čari ili negativna energija, već o perspektivi biomedicine i perspektivi obolelih, koja se razlikuje u tome, što prva teži ignorisanju ličnog doživljaja, kao potencijalno bitnog činioca za ponašanje obolelih u toku odgovarajućeg tretmana. U pitanju nije, međutim, samo nešto, što bi se moglo opisati kao individualni psihološki doživljaj, već nešto, na šta utiče čitav niz kulturnih okolnosti, kao i socijalnog umrežavanja, a što pokazuje karakteristike tzv. kulturne deljenosti u određenoj ljudskoj zajednici, odakle i predstavlja legitiman predmet antropoloških interesovanja.

Kada bi kulturne revizore zaista zanimala ljudska i društvena dobrobit, podelili bi računa o toj kulturnoj multivokalnosti po pitanju ličnog, ali i javnog zdravlja. Kako znamo, međutim, multivokalnost se doživljava, najčešće, kao ugrožavanje monopola – na istinu, resurse, bilo šta, praktično – bilo da se radi o kulturnim modelima bolesti, načinima njihovog razmatranja ili, kao u slučaju izdavača ove knjige, prava na to, ko može da ih razmatra uopšte.

Bojan Žikić

**Danijel Sinani, OPSEDNUTOST I EGZORCIZAM U SRBIJI:
ANTROPOLOŠKI PRISTUP**

Knjiga "Opsednutost i egzorcizam u Srbiji: Antropološki pristup" predstavlja logičan nastavak težnji savremene generacije etnologa i antropologa da demistifikuju teme kojima šira publika pristupa senzacionalistički, a klasična etno-antropološka literatura sa materijalističkih, sekularnih i pozitivističkih pozicija. S jedne strane, ova studija u proučavanja ovog problema unosi više reda, argumentovanosti, objektivnosti i konzistentnog teorijskog i metodološkog razmatranja a, s druge strane, ona novijom građom i savremenim teorijskim pristupom kritički pretresa starije naučne studije o ovoj temi. Njen kvalitet odnosi se kako na konzistentan teorijsko-metodološki pristup, koji treba da pruži orijentaciju svim zainteresovanima, tako i na bogat empirijski materijal koji omogućava da se izvrši provera dosadašnjih teorijskih postavki.

Studija se sastoji od 170 strana teksta, 12 strana foto dokumentacije i 5 strana spiska literature i izvora. Podeljena je na nekoliko poglavlja. Prvo poglavlje predstavlja *Uvod*, u kojem autor daje okvirne razloge za izbor teme i

način rada. Drugo poglavlje, *Predmet rada i njegova određenja*, razmatra osnovne pojmove, istorijski razvoj interesovanja za ovaj fenomen, i širu društvenu kontekstualizaciju razmatranog problema. U trećem poglavlju, *Antropološki pristup fenomenu opsednutosti: teorijsko zaleđe*, autor daje kraći pregled glavnih teorija o fenomenu opsednutosti, navodeći najuticajnije autore i studije. U četvrtom poglavlju, *Primeri iz Srbije*, Danijel Sinani vrši formalnu analizu (deskripciju) brojnih slučajeva opsednutosti koje je kao istraživač proučavao na terenu. Prethodno navedenu etnografsku građu autor je sistematizovao i analizirao u petom poglavlju, koje nosi naslov *Kada je "sila" sa tobom: opsednutost i karijera*. Studiju autor završava *Završnim razmatranjima*, u kojima se još jednom osvrće na najvažnije momente svoje analize.

Jedno od osnovnih pitanja kojima se autor bavi jeste i pitanje odnosa između opsednutosti i egzorcizma. Autor se, naime, sa pravom pita da li su ova dva fenomena razdvojiva, na koji način i u kojoj meri. To pitanje je bitno kako bi se shvatila šira društvena i kulturna platforma ovih fenomena. Drugo pitanje odnosi se na samu prirodu opsednutosti. Danijel Sinani dužnu pažnju posvećuje polemikama o tome da li je opsednutost posledica društvenih, odnosno prirodnih, ili natprirodnih procesa i odnosa. U tom smislu, on je smatrao da je naročito funkcionalna teorija Ajoana M. Luisa, koji se bavio pitanjem osobenosti ljudi koji bivaju opsednuti. Tragajući za nekakvom zakonitošću u pogledu kvalifikovanosti za ovu ulogu, Luis je pronalazi u društvenim odnosima, u specifičnom, marginalizovanom društvenom statusu. Prateći tu liniju razmišljanja, Danijel Sinani opsednutost implicitno posmatra kao identitetsku ili klasnu strategiju, kao rezultat želje za društvenom pokretljivošću i kanalsanjem društvenog nezadovoljstva.

Značaj ove studije je višestruk, a ona je utoliko zanimljivija i uzbudljivija što je delo mladog autora. Iako mlad, autor je već iskusan terenski istraživač koji spretno spaja teoriju i građu, ne ostajući samo pri prikazu teorija, nego se trudeći da vrši i originalno kritičko promišljanje. Svakako da je studija ovakvog tipa bila neophodna našoj stručnoj i naučnoj javnosti, kako bi se, pre svega domaća etnologija i antropologija, oslobodila balasta starijih, uglavnom deskriptivnih empirijskih studija, koje etnologiju smeštaju u red disciplina koje se bave očuvanjem tradicije i njenim opisivanjem, ali ne i tumačenjem i analizom u okviru savremenih društvenih i kulturnih procesa. Šteta je, međutim, što autor, sapet između strogih zahteva profesije i vremenskih rokova, nije iskoristio priliku da izvrši duhovitiju kritiku populističkih pristupa ovom problemu, i da svoju studiju učini životnijom, te time i bližom široj čitalačkoj publici. Čini se da će, ovako, njena upotreba ostati u okvirima naučnih krugova, te da neće mnogo uticati na edukaciju svih koji pokazuju interes za ovu temu.

Saša Nedeljković